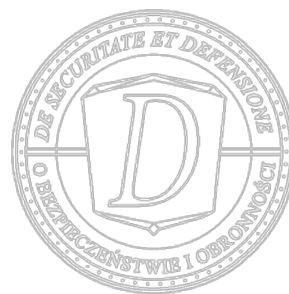

Agata KRZEMIŃSKA¹

Akademia Sztuki Wojennej

Wydział Zarządzania i Dowodzenia

a.krzeminska@akademia.mil.pl

SYSTEM OPIEKI NAD WETERANAMI W REPUBLICIE ESTOŃSKIEJ

ABSTRAKT: Wskutek charakteru współczesnych konfliktów zbrojnych i prowadzonych w ich wyniku operacji powstał „problem” nowej grupy społecznej, której zwyczajowo nadano miano „weteranów”. Zasadną powinnością państw stało się zapewnienie pomocy powracającym z uszczerbkiem na zdrowiu psychicznym i fizycznym żołnierzom oraz ich rodzinom. Wprowadzenie *Ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa* zapoczątkowało możliwość budowy systemu opieki nad weteranami w Polsce. Dążąc do stworzenia odpowiedniego systemu opieki zasadne jest przeanalizowanie tego, jak inne kraje rozwiązały ten problem. Stąd też celem poznawczym niniejszej publikacji jest identyfikacja i eksplanacja założeń funkcjonowania systemu opieki nad weteranami na przykładzie Republiki Estońskiej. Ponadto, mając na uwadze cel użytkowy – wykorzystanie założeń estońskiego systemu opieki do określenia podstawy zmian jakości funkcjonowania systemu opieki nad weteranami w Polsce –przeprowadzona została analiza SWOT omawianego systemu.

SŁOWA KLUCZOWE: weteran, Republika Estońska, system opieki nad weteranami, wojna, konflikt zbrojny

THE CARE SYSTEM OF ESTONIAN VETERANS

ABSTRACT: Due to the nature of contemporary armed conflicts and the resulting operations, the “problem” of the new social group, which has traditionally been called “veterans”, was born. It was a reasonable duty of the states to provide assistance to injured and wounded (damage to physical and mental health) soldiers returning from military operations abroad and their families. The introduction of the *Act of 19 August 2011 on Foreign Mission Veterans* has initiated the possibility of building a system of care for veterans in Poland. As it is strived to create the right care system, it is important to analyze, how other countries have solved this problem. Therefore, the cognitive goal of this publication is the identification and explanation of the assumptions of the functioning of the veteran care system in the Republic of Estonia.

¹ Agata Krzemińska – w 2014 r. uzyskała tytuł zawodowy magistra w Akademii Obrony Narodowej na kierunku Obronność w specjalności Obronność Państwa. Obecnie doktorantka w Wydziale Zarządzania i Dowodzenia Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie. Jej obszar zainteresowania naukowego obejmuje bezpieczeństwo i obronność państwa. Jest w trakcie prowadzenia badań naukowych w ramach rozprawy doktorskiej pt. „System opieki nad weteranami działań poza granicami państwa i ich rodzinami”.

In addition, in view of the utilitarian objective – the use of the Estonian system of care to determine the base of the quality changes of the veteran care system in Poland – it is carried out a SWOT analysis of the discussed system.

KEYWORDS: veteran, The Republic of Estonia, veteran care system, war

WPROWADZENIE

Lata 90. XX wieku to czas poważnych zmian jakościowych w kwestii konfliktów zbrojnych oraz nowych wyzwań dla społeczności międzynarodowej w obszarze zapewnienia bezpieczeństwa międzynarodowego. W celu zapobiegania i likwidacji skutków pojawiających się konfliktów zbrojnych, skutecznym instrumentem okazały się siły zbrojne, których użycie stało się możliwe w operacjach pokojowych, reagowania kryzysowego i wojennych poza granicami kraju.

Wraz ze zmianą charakteru konfliktów zbrojnych zmieniał się również charakter prowadzonych w ich wyniku misji i operacji, czego skutkiem był wzrost zagrożenia dla zdrowia i życia żołnierzy pełniących służbę w kontyngentach międzynarodowych. Zmieniające się warunki operacji wymuszały na siłach zbrojnych prowadzenie coraz bardziej niebezpiecznych działań, w tym również działań bojowych. Przełomowymi okazały się operacje w Iraku i w Afganistanie, w trakcie których wielu żołnierzy zostało rannych, a nawet poniosło śmierć².

Narastająca liczba potrzebujących pomocy medycznej, psychologicznej i socjalnej żołnierzy oraz ich rodzin uświadomiła politycznym decydom potrzebę unormowania statusu prawnego i zorganizowania systemu pomocy dla weteranów. Zasadną powinnością państw stało się zapewnienie pomocy powracającym z uszczerbkiem na zdrowiu psychicznym i fizycznym żołnierzom oraz ich rodzinom.

Wskutek charakteru współczesnych konfliktów zbrojnych i prowadzonych w ich wyniku operacji powstał problem nowej grupy społecznej, której zwyczajowo nadano miano weteranów³. Ze względu na fakt, że status uczestników misji i operacji poza granicami kraju nie jest uregulowany w międzynarodowym prawie humanitarnym konfliktów zbrojnych, poszczególne państwa we własnym zakresie definiują status i uprawnienia tej grupy społecznej.

Polscy żołnierze biorą udział w międzynarodowych działaniach na rzecz pokoju nieprzerwanie od 1953 r.. Narażają swoje życie w na rzecz Rzeczypospolitej Polskiej, by wspólnie z siłami koalicji i sojuszków przywrócić albo zbudować pokój w krajach pogrążonych w

² Cf. M. Schwarzgruber, *Krok do systemu*, Kurier Weterana, Przewodnik dla uczestników misji – dodatek do kwartalnika Bellona, Warszawa 2012, s. 4.

³ Zgodnie z definicjami słownikowymi, weteran to „stary, doświadczony żołnierz, uczestnik minionej wojny lub minionego powstania, ale również osoba, która przepracowała gdzieś wiele lat lub ma duże doświadczenie w czymś”, *Internetowy Słownik Języka Polskiego PWN*, <http://sjp.pwn.pl/szukaj/weteran.html>, (16.05.2017). Inna definicja mówi, że weteranem jest „stary, wysłużony żołnierz frontowy, który zestarzał się w służbie, pracy (dla kraju) i otrzymujący emeryturę państwową; weteranus (łac.) wysłużony żołnierz, który po odbyciu (trwającej ok. 20 lat) służby pozostawał w wojsku, jako członek doświadczonej kadry”, W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*, część druga od M do Ż, HPS Rzeczypospolita, Warszawa 2007, t. V, s. 246.

konfliktach oraz zapewnić bezpieczeństwo miejscowej ludności. Wnoszą zatem istotny wkład w bezpieczeństwo międzynarodowe.

Żołnierzom, którzy doznali uszczerbku na zdrowiu fizycznym albo psychicznym, należy się wsparcie i pomoc ze strony państwa, gdyż wykonywali oni swoje obowiązki, reprezentując kraj poza jego granicami. Problemy wynikające z tego rodzaju służby dotyczą w dużej mierze również rodzin poszkodowanych oraz poległych żołnierzy, mogących potrzebować pomocy psychologicznej oraz socjalnej.

Wprowadzenie *Ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa*⁴ zapoczątkowało możliwość budowy systemu opieki nad weteranami, właściwe przygotowanie tego procesu oraz ewaluację utylitarnych aspektów jej wdrożenia. Dążąc do stworzenia odpowiedniego systemu opieki nad weteranami i ich rodzinami w Polsce, zasadne jest zbadanie, jak w innych krajach rozwiązano ten problem. Z pewnością czynnikiem pomocniczym w dokonaniu identyfikacji i oceny polskiego systemu opieki będą wyniki analiz prowadzonych nad systemem działającym w Republice Estońskiej. Poprzez ocenę pomocy zapewnianej weteranom w Estonii będzie możliwe odniesienie się do efektywności polskiego systemu opieki nad weteranami w kolejnych badaniach naukowych.

Wybierając Estonię, w procesie badań kierowano się kryterium członkostwa państw w NATO oraz posiadanym przez państwo doświadczeniu w uczestniczeniu w międzynarodowych misjach i operacjach. Wybrano Republikę Estońską, ponieważ jest to państwo będące stosunkowo krótko w strukturach NATO. W związku z tym, że aktualne uwarunkowania prawne dotyczące opieki nad weteranami funkcjonują w Estonii od niedawna, można postawić tezę, iż od początku wprowadza się sprawdzonerozwiazania wzorując się na innych państwach NATO.

Wnioski z przedstawionej sytuacji problemowej przyczyniły się do sformułowania problemu głównego w postaci pytania otwartego: Według jakich założeń funkcjonuje system opieki nad weteranami w Republice Estońskiej?

Rozwiązanie problemu głównego wymaga rozstrzygnięcia następujących problemów szczegółowych:

1. Jakie rozwiązania prawne w zakresie funkcjonowania systemu opieki nad weteranami przyjęto w Estonii?
2. Jakie podmioty odpowiadają za zapewnienie pomocy weteranom?
3. Jakie uprawnienia przysługują weteranom, weteranom poszkodowanych oraz ich rodzinom?

Celem poznawczym niniejszej publikacji jest identyfikacja i eksplanacja założeń funkcjonowania systemu opieki nad weteranami w Republice Estońskiej. Celem utylitarnym – wykorzystanie założeń estońskiego systemu opieki do określenia podstawy zmian jakości funkcjonowania systemu opieki nad weteranami w Polsce.

⁴ *Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa*, Dz. U. 2011 r. nr 205, poz. 1203.

Niniejszy artykuł jest wynikiem badań wstępnych prowadzonych w ramach badań nad narodowym systemem opieki nad weteranami działań poza granicami państwa i ich rodzinami.

PODSTAWY PRAWNE ORAZ PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZAFUNKCJONOWANIE SYSTEMU OPIEKI NAD WETERANAMI W REPUBLICIE ESTOŃSKIEJ

Republika Estońska (Estonia) to państwo powstałe po I wojnie światowej⁵, położone w północnej części Europy, nad Morzem Bałtyckim. Graniczy z Łotwą, Rosją, oraz z Finlandią (przez Zatokę Fińską). Od 17 września 1991 r. jest członkiem ONZ, od 29 marca 2004 należy do NATO, a od 1 maja 2004 należy również do Unii Europejskiej.

W estońskim systemie bezpieczeństwa militarnego istotną rolę, obok Estońskich Sił Obrony (est. *Eesti Kaitsevägi*, ang. *Estonian Defence Forces*), odgrywa ochotnicza organizacja militarna, niewchodząca bezpośrednio w strukturę sił zbrojnych, realizująca zadania wspierające na rzecz Sił Obrony, występująca jako zewnętrzny komponent pomocniczy – Estońska Liga Obrony (est. *Kaitseliit*, ang. *Estonian Defence League*). Siły zbrojne Estonii w 2014 r. liczyły 2,5 tys. żołnierzy poborowych i 3,25 tys. żołnierzy zawodowych (jest to armia poborowa z elementami uzawodowienia) oraz 14,8 tys. członków Ligii Obrony⁶. Zgodnie z opublikowanym programem rozwoju systemu obrony narodowej Estonii na lata 2013-2022, siły zbrojne tego kraju mają w nadchodzących latach pozyskać szereg nowych typów uzbrojenia i sprzętu wojskowego, a liczebność estońskiej armii ulegnie zwiększeniu⁷.

W Republice Estońskiej doceniani są wszyscy obywatele, którzy walczyli o niepodległość kraju, uczestniczyli w ramach Estońskich Sił Obrony w misjach poza granicami kraju oraz przyczynili się do umacniania estońskiej obrony narodowej. Tradycja upamiętniania poległych, opieka nad rannymi i poszkodowanymi oraz wsparcie rodzin poległych sięga dalekiej przeszłości, np. przyjęty w 1919 r. *Estonian Land Act* (Ustawa o ziemi) przyznawał ziemię tym, którzy walczyli w wojnie o niepodległość Estonii⁸.

Estońskie Siły Obrony biorą udział w operacjach poza granicami kraju od 1995 r., kiedy to weszły w skład Sił Ochronnych Organizacji Narodów Zjednoczonych (ang. *United Nations Protection Force* – UNPROFOR) w byłej Jugosławii. Pierwsze doświadczenie bojowe wojsko estońskie zdobyło natomiast w Iraku w 2003 r.⁹

W latach 1995-2012, blisko 2300 osób uczestniczyło w międzynarodowych operacjach wojskowych. W działaniach tych 130 osób zostało rannych i poszkodowanych, 34 z nich poważnie. Członkowie Sił Obrony i aktywni członkowie Ligi Obrony ranni podczas pełnienia

⁵ W latach 1940-1991 państwo istniało pod nazwą Estońska Socjalistyczna Republika Radziecka.

⁶ P. Szymański, *Polityka bezpieczeństwa i siły zbrojne państw bałtyckich*, Polska Zbrojna, <http://www.polskazbrojna.pl/home/articleshow/17848?t=Polityka-bezpieczenstwa-i-sily-zbrojne-panstw-baltyckich> (16.02.2017).

⁷ http://www.defence24.pl/analiza_estonia-rozbudowuje-armie-i-zwieksza-wydatki-na-obrone-narodowa (16.02.2017).

⁸ Estonian Ministry of Defence, *Policy regarding veterans of The Defence Forces and The Defence League*, 2012, s. 3-4.

⁹ <http://www.mil.ee/en/defence-forces/operations-abroad> (16.02.2017).

służby są dodatkowo wliczani do powyższej grupy. Obecnie około 1000 weteranów opuściło Siły Obrony. Pozostali żołnierze i oficerowie, którzy byli na misjach w dalszym ciągu pełnią służbę w Siłach Obrony¹⁰. Na dzień 10.04.2015 w Estonii było blisko 3000 weteranów, którzy uczestniczyli w operacjach sojuszniczych m.in. w Iraku, Afganistanie, Kosowie i Mali. Podczas tych operacji 11 żołnierzy straciło życie¹¹.

Estońska polityka wobec weteranów (ang. *policy regarding veterans*) ma na celu zapewnienie im profesjonalnej pomocy oraz zwiększenie uznania ich w społeczeństwie. Działalność ta ma również na celu odpowiednie zidentyfikowanie wszystkich weteranów i pomoc potrzebującym w adekwatny sposób¹².

Gwarancje udzielane weteranom Estońskich Sił Obrony i Estońskiej Ligi Obrony są określone w Ustawie o organizacji Estońskich Sił Obrony z dn. 19.06.2008 r. (ang. *Estonian Defence Forces Organisation Act*)¹³, w Ustawie o służbie wojskowej z dn. 13.06.2012 r. (ang. *Military Service Act*)¹⁴ oraz w dokumencie Ministerstwa Obrony zatytułowanym „Polityka wobec weteranów Estońskich Sił Obrony i Estońskiej Ligi Obrony” (ang. *Policy regarding veterans of the Defence Forces and The Defence League*)¹⁵ zatwierdzonym przez rząd Republiki Estonii w dniu 20 grudnia 2012 r.

W Estonii do niedawna brakowało integralnego podejścia do weteranów Sił Obrony i Ligi Obrony¹⁶. W 2012 r. w Ministerstwie Obrony Narodowej opracowano dokument zatytułowany „Polityka wobec weteranów Estońskich Sił Obrony i Estońskiej Ligii Obrony” dotyczący weteranów, którzy uczestniczyli od momentu odzyskania niepodległości Estonii w międzynarodowych operacjach wojskowych jako członkowie Sił Obrony i Ligi Obrony. Członkowie Sił Obrony i aktywni członkowie Ligi Obrony, którzy zostali ranni podczas służby, zostali dodani do adresatów świadczeń, ulg i zasiłków. Dokument określa zasady polityki wobec weteranów na lata 2013-2017. Parlamentarna Komisja Obrony Narodowej każdego roku jest informowana o wdrożeniu polityki weteranów, co świadczyć może o dużym zainteresowaniu ich losem przez państwo, kierujące ich do wykonywania zadań, gdzie podczas ich realizacji doznali uszczerbku na zdrowiu.

W opublikowanej „Polityce wobec weteranów Estońskich Sił Obrony i Estońskiej Ligii Obrony”, współpracujący eksperci z Ministerstwa Obrony Narodowej, Estońskich Sił Obrony, Estońskiej Ligii Obrony i Komitetu Badań nad Obronnością (ang. *Defence Resources Board*):

- zdefiniowali pojęcie „Weteran Sił Obrony i Ligi Obrony” oraz sformułowali zasady polityki wobec weteranów;
- ustalili podstawowe zasady polityki wobec weteranów;

¹⁰ Estonian Ministry of Defence, *op. cit.*, s. 4.

¹¹ <http://news.err.ee/115601/estonia-honors-veterans-with-flower-campaign> (16.02.2017).

¹² Estonian Ministry of Defence, *op. cit.*, s. 4.

¹³ *Estonian Defence Forces Organisation Act passed 19.06.2008*, RT I 2008, 35, 213.

¹⁴ *Military Service Act passed 13.06.2012*, RT I, 10.07.2012, 1.

¹⁵ Estonian Ministry of Defence, *Policy regarding veterans of the Defence Forces and The Defence League*, 2012.

¹⁶ Estonian Ministry of Defence, *op. cit.*, s. 4.

- przedstawili propozycje dotyczące wdrożenia i realizacji ww. polityki¹⁷.

Za zapewnienie opieki nad weteranami na szczeblu rządowym odpowiada Ministerstwo Obrony. W strukturze Ministerstwa odpowiedzialny za projektowanie i aktualizowanie polityki wobec weteranów jest Departament Służby Wojskowej, a za jej wdrożenie, realizację i koordynowanie odpowiada Dział Obsługi Kadrowej (ang. *Personnel Support Services Centre*) i Centrum Medyczne (ang. *Medical Centre*) będące jednostkami organizacyjnymi w Departamencie Wsparcia w Dowództwie Estońskich Sił Obrony (ang. *Support Command of the Estonian Defence Forces*¹⁸)¹⁹.

Zapewnieniem pomocy psychologicznej, socjalnej, religijnej i sportowej dla weteranów zajmuje się biuro wsparcia w Departamencie Kadr Sił Obrony, które opracowuje również ogólne przewodniki i wytyczne dla weteranów.

Seli Health Centre (*Ośrodek Zdrowia Seli*) – podmiot odpowiedzialny za zabezpieczenie medyczne w obszarze administracji Ministerstwa Obrony organizuje ambulatoryjną opiekę rehabilitacyjną, a także fizykoterapię i opiekę pielęgniarską dla weteranów. Do 2012 r., w Ośrodku Zdrowia Seli nie udzielano wsparcia psychologicznego i społecznego weteranom. Analizy perspektyw rozwojowych prowadzone w 2011 w Ośrodku Seli określiły taki stan rzeczy jako jedną z największych wad w Seli Health Centre. W rezultacie tego, podjęto decyzję o rozwinięciu usług psychologicznych i socjalnych od 2013 r.²⁰

Ponadto pomocą dla weteranów i ich rodzin zajmują się stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, z którymi Ministerstwo Obrony współpracuje oraz finansuje ich działalność zgodnie z obowiązującymi zasadami prawnymi dotyczącymi wsparcia i finansowania organizacji pozarządowych²¹.

DEFINICJA WETERANA W ESTOŃSKIM PRAWIE

Zgodnie z zapisami dokumentu „Polityka wobec weteranów Estońskich Sił Obrony i Estońskiej Ligi Obrony” oraz z informacji pozyskanych z Ambasady Estonii w Polsce, weteranami (est. *veteran*) są obywatele Estonii, którzy pełnili służbę wojskową w Siłach Obrony w obronie państwa za pomocą środków wojskowych lub w ramach zbiorowej samoobrony lub w międzynarodowych operacjach wojskowych w ramach Sił Obrony, jak również wszyscy żołnierze Siły Obrony i aktywni członkowie Ligi Obrony, którzy dostali orzeczenie o trwałej niezdolności do służby w wyniku obrażeń poniesionych podczas pełnienia służby w Siłach Obrony lub w szkoleniach wojskowych Ligi Obrony. Termin ten obejmuje również aktywnych członków Ligi Obrony, którzy byli zaangażowani w prowadzenie akcji ratunkowych, rozwiązywanie sytuacji kryzysowych lub stanu wyjątkowego, jak również byli odpowiedzialni za zapewnienie

¹⁷ *Ibidem*, s. 4.

¹⁸ <http://www.mil.ee/en/landforces/Support-Command-of-the-Estonian-Defence-Forces> (15.02. 2017).

¹⁹ Na podstawie danych pozyskanych z Ambasady Estonii w Polsce w dn. 07.11.2016 r., pozostających w zbiorach autora.

²⁰ Estonian Ministry of Defence, *op. cit.*, s. 19.

²¹ *Ibidem*, s. 17.

bezpieczeństwa, działań ratowniczych i bezpieczeństwa cybernetycznego oraz ci, którzy w związku z pełnioną służbą ponieśli szkody fizyczne i dostali orzeczenie o trwałej niezdolności do służby²².

W związku z powyższym definicja pojęcia „weteran” dotyczy obywateli estońskich, spełniających jeden z następujących warunków:

- wzięli udział w obronie wojskowej kraju jako część Sił Obrony;
- brali udział w ramach Sił Obrony w międzynarodowej operacji wojskowej lub zbiorowej samoobrony, na podstawie aktu o międzynarodowej współpracy wojskowej;
- podczas wykonywania obowiązków w Siłach Obrony lub jako aktywni członkowie Ligi Obrony doznali uszczerbku na zdrowiu skutkującego trwałą niezdolnością do służby²³.

Definicja weterana obejmuje członków Sił Obrony służących w organizacjach międzynarodowych i międzynarodowych strukturach wojskowych, którzy zostali delegowani z miejsca stałej dyslokacji do międzynarodowych operacji. W określeniu „weteran” uwzględniono również członków Ligi Obrony – lekarzy i inne osoby – służących w składzie Sił Obrony podczas operacji wojskowych. Równocześnie jednak definicja ogranicza się do osób, które służyły w operacjach międzynarodowych na podstawie międzynarodowej współpracy wojskowej, co oznacza, że osoby biorące udział w międzynarodowych misjach cywilnych nie są w Estonii uznawane za weteranów.

Analizowana definicja obejmuje również członków Sił Obrony i aktywnych członków Ligi Obrony rannych podczas wykonywania obowiązków służbowych w czasie pokoju, bez względu na to, czy obrażenia zostały doznane na terytorium estońskim czy poza jego granicami. Przy czym definicja nie obejmuje tych, którzy doznali uszczerbku na zdrowiu z powodu choroby zawodowej²⁴. Faktem jest, że definicja obejmuje powyższe zapisy będące zgodnymi z logiką modelu obrony narodowej, opierającej się na armii rezerwowej, jak również bierze pod uwagę wkład w obronę narodową wniesiony przez poborowych, członków Ligi Obrony i rezerwistów²⁵.

Jedną z zasad polityki wobec weteranów jest to, że nikomu nie można odmówić statusu weterana. Świadczeń i ulg wynikających z polityki wobec weteranów nie stosuje się w stosunku do osób skazanych za przestępstwa przeciwko państwu.

Istotne dla podjętej problematyki jest stwierdzenie, że udział w misjach poza granicami kraju jest naturalną częścią czynnej służby wojskowej, stąd bycie weteranem jest ogólną prawidłowością dla żołnierzy w służbie czynnej²⁶.

²² Estonian Ministry of Defence, *op. cit.*, s. 5.

²³ *Vide: Ibidem*, s. 5.

²⁴ *Vide: Ibidem*.

²⁵ *Vide: Ibidem*.

²⁶ Estonian Ministry of Defence, *op. cit.*, s. 6.

ŚWIADCZENIA PRZYSŁUGUJĄCE WETERANOM, WETERANOM POSZKODOWANYM I ICH RODZINOM

Zgodnie z zasadą przyznawania statusu weterana żołnierzom uczestniczącym w międzynarodowych operacjach wojskowych oraz zapisem mówiącym, że służba w zagranicznych operacjach jest oczywistą częścią czynnej służby wojskowej, można przyjąć, że bycie weteranem jest ogólną regułą dla żołnierzy w służbie czynnej. Stąd też żołnierze służby czynnej oraz ich rodziny powinny być otoczone wsparciem przed, w trakcie i po zakończeniu misji zagranicznej²⁷. W dokumencie „Polityka wobec weteranów Estońskich Sił Obrony i Estońskiej Ligi Obrony” bardzo dużo miejsca poświęcono temu aspektowi opieki nad weteranami i ich rodzinami. Oznacza to, że żołnierze przygotowujący się do wyjazdu na misje poza granicami kraju oraz w trakcie trwania misji są już uznawani za weteranów i przysługują im różne świadczenia, podobnie jak ich rodzinom. Potwierdzeniem tego jest fakt opisania zabezpieczenia przysługującego żołnierzom i ich rodzinom przed, w trakcie i po misji w rozdziale dokumentu „Polityka wobec weteranów Estońskich Sił Obrony i Estońskiej Ligi Obrony” zatytułowanym *Środki pomocy dla weteranów*.

Przed operacją wojskową żołnierzom zapewnione jest wsparcie fizyczne i psychiczne przygotowanie do wyjazdu na międzynarodowe operacje militarne, w celu upewnienia się, że poradzą sobie w każdej sytuacji podczas operacji oraz będą zdolni do pomyślnej readaptacji po powrocie do kraju – zarówno w związku z kontynuacją służby w Siłach Obrony, jak również w powrocie do życia codziennego.

Żołnierze Sił Obrony powinni zostać jak najlepiej przeszkoleni przed udaniem się w rejon operacji. Oprócz szkolenia wojskowego, członkowie Sił Obrony skierowani do służby w operacji poza granicami kraju, powinni zostać poddani specjalistycznemu szkoleniu psychologicznemu, które wskaże im jak wytrzymać psychicznie w sytuacjach krytycznych. Ponadto powinni zostać poinformowani o przysługujących im świadczeniach socjalnych w przypadku doznania obrażeń²⁸.

W celu wsparcia rodzin żołnierzy, Siły Obronne powinny organizować spotkania informacyjne w różnych miejscach w całym kraju, na które zapraszani będą żołnierze wraz z rodzinami i najbliższymi. Dni informacyjne mają miejsce dwa razy w każdej placówce – jeden przed operacją i jeden w trakcie jej trwania. Podczas spotkania informacyjnego przed wyjazdem żołnierza na misje, rodziny uzyskują ogólne informacje o planowanej operacji i panujących warunkach lokalnych w teatrze działań. Zostaną również poinformowane o możliwościach utrzymywania kontaktu z żołnierzem oraz otrzymają prawne i inne praktyczne porady. Ponadto odsłuchają wykładu z psychologii, a jeżeli zajdzie taka potrzeba, odbędzie się dyskusja na temat problemów związanych z wyjazdem i powrotem członków rodziny. Spotkania informacyjne odbywają się w każdym powiecie, z co najmniej pięcioma ro-

²⁷ *Ibidem*, s. 6.

²⁸ Estonian Ministry of Defence, *op. cit.*, s. 11.

dzinami żołnierzy delegowanych do służby na misji. Takie podejście wskazuje na uaktywnienie się samowsparcia rodzin, ponieważ podczas tych spotkań rodziny mogą nawiązać relacje społeczne i się wspierać w trakcie misji.

Celem wsparcia osobistego w trakcie trwania operacji jest zapewnienie zdrowia psychicznego, motywacji i dobrego samopoczucia żołnierzy, po to aby zachowali morale i zdolność bojową. Siły Obrony ustanowiły na ten cel program pomocy, zapewniając żołnierzom przebywającemu na misji możliwość komunikacji z domem, korzystania z Internetu, możliwości sportowych i innych rozrywek. Podczas głównych świąt, takich jak Boże Narodzenie, Dzień Niepodległości czy Dzień Weterana, Estońskie Siły Obrony wysyłają paczki w rejon misji, żeby wesprzeć weteranów²⁹.

Dla jednostek w wielkości co najmniej plutonu, Siły Obronne organizują wizyty wyższych urzędników państwowych i dowódców Sił Obrony oraz organizują występy artystów estońskich.

Jeżeli istnieje taka konieczność, kapelan towarzyszy jednostce wielkości co najmniej kompanii na teatrze działań, zapewniając duchową radę i pomoc. Jeśli to konieczne, zespół psychologów zostaje tymczasowo przeniesiony do jednostki w celu zapewnienia porad w sytuacjach kryzysu i wsparcia psychologicznego³⁰.

Rodziny oraz bliscy żołnierzy pełniących służbę w operacjach poza granicami kraju powinny otrzymywać wsparcie. Podczas operacji, Siły Obrony umożliwiają najbliższym żołnierzom korzystanie z forum internetowego MPT³¹, dzięki któremu najbliżsi personelu wojskowego mogą się komunikować oraz gdzie dowódca kontyngentu, kapelan i inni mogą zamieszczać wpisy, artykuły z lokalnych mediów, porady, przydatne linki itp. Centrum Wsparcia Sił Obrony jest odpowiedzialne za funkcjonowanie forum³², które zostało założone by wspierać rodziny żołnierzy pełniących służbę w operacjach poza granicami kraju. Rodziny są informowane o tym co się dzieje na misjach oraz o szansach na bezpłatne wysłanie paczek dla żołnierzy. Dodatkowo mogą integrować się z innymi rodzinami i reprezentantami Estońskich Sił Obrony³³.

Zorganizowana 24h infolinia funkcjonuje dla zapewnienia emocjonalnego wsparcia i doradztwa w rozwiązywaniu praktycznych problemów. Daje również możliwość zwrócenia się do centrum pomocy. Na miesiąc przed zakończeniem operacji, odbywa się drugie spotkanie informacyjne dla rodzin żołnierzy, podczas którego najbliżsi żołnierzy mogą rozmawiać z psychologiem na temat ewentualnych problemów, jakie mogą napotkać po powrocie członka rodziny z operacji oraz rozwiązań, jakie powinny zastosować. Na spotkaniu tym powinny być

²⁹ Na podstawie danych pozyskanych z Ambasady Estonii w Polsce w dn. 07.11.2016 r., pozostających w zbiorach autora.

³⁰ Estonian Ministry of Defence, *op. cit.*, s. 13.

³¹ <http://mil.ee/mpt> (10.02.2017).

³² Estonian Ministry of Defence, *op. cit.*, s. 12.

³³ Na podstawie danych pozyskanych z Ambasady Estonii w Polsce w dn. 07.11.2016 r., pozostających w zbiorach autora.

podane praktyczne informacje o czasie lotu, tygodniu dostosowawczym i inne praktyczne informacje dotyczące powrotu żołnierza ze służby poza granicami Estonii³⁴.

Wsparcie po powrocie z operacji do kraju i zmiana warunków życia jest porównywalna do dyslokacji w rejon operacji i może spowodować trudności w readaptacji dla żołnierzy ich bliskich. Aby ułatwić readaptację do warunków życia w kraju, Siły Obrony organizują okres dostosowawczy, obejmujący badania lekarskie oraz grupowe sesje prowadzone przez psychologów. Podczas okresu dostosowawczego, żołnierze nadal przebywają razem wśród towarzyszy broni o podobnym doświadczeniu, tylko w warunkach pokojowych.

Po powrocie z misji, Ministerstwo Obrony organizuje okres rehabilitacji i wypoczynku dla żołnierzy wraz z ich rodzinami. Weterani, którzy wrócili z międzynarodowej misji mają zapewnioną 2 dniową rehabilitację i relaks w centrum SPA z członkami ich rodzin. Jest to początkowa część procesu pooperacyjnego dostosowania, pozwalającego żołnierzom readaptować się do życia rodzinnego i ponownie połączyć się z rodziną emocjonalnie³⁵.

Dodatkowym świadczeniem przysługującym żołnierzom służby czynnej jest wzrost pensji za udział w międzynarodowej operacji wojskowej – pensja wzrasta o 1 % za każdą misję³⁶.

Samorządy lokalne współpracują z Ministerstwem Obrony w celu zapewnienia weteranom wsparcia, tak blisko ich domu, jak to możliwe. Weterani, którzy opuszczają czynną służbę wracają do domu, co powoduje, że komunikacja z Siłami Obrony staje się coraz słabsza. Jednocześnie, problemy medyczne, socjalne i psychologiczne mogą pojawić się dopiero po powrocie do swojego rodzinnego miasta. Zatem ważne jest, by samorządy lokalne były poinformowane o możliwych problemach dotyczących osoby doświadczona służbą w międzynarodowych operacjach poza granicami kraju – problemy, które pojawią się w okresie powrotu do życia cywilnego lub w związku z trwałym urazem fizycznym. Z tego powodu, Ministerstwo Obrony w połączeniu z Siłami Obrony, szkoli pracowników socjalnych w samorządach lokalnych³⁷.

Kolejnym ze świadczeń przysługujących weteranom jest doskonalenie i przekwalifikowanie zawodowe przygotowujące do cywilnej kariery. Ma ono miejsce jeszcze podczas czynnej służby. Siły Obrony wspierają doskonalenie zawodowe i przekwalifikowanie weteranów zgodnie z planem ustawicznego kształcenia i przekwalifikowania opracowanym podczas konsultacji zawodowej weterana.

Po zakończeniu służby, weterani są wspierani w znalezieniu zatrudnienia na rynku cywilnym. Weteran, który opuszcza czynną służbę wojskową może uczestniczyć w szkoleniach w celu zdobywania wiedzy i umiejętności z zakresu przedsiębiorczości. Szkolenie takie odbywa się dla weteranów, którzy planują rozpocząć własną działalność gospodarczą³⁸.

³⁴ Estonian Ministry of Defence, *op. cit.*, s. 13.

³⁵ *Ibidem*, s. 13-14.

³⁶ Na podstawie danych pozyskanych z Ambasady Estonii w Polsce w dn. 07.11.2016 r., pozostających w zbiorach autora.

³⁷ Estonian Ministry of Defence, *op. cit.*, s. 14.

³⁸ *Ibidem*, s. 15.

Ponadto weterani mają prawo do rekompensaty czesnego, która obowiązuje na każdym poziomie edukacyjnym, zarówno w dziedzinach uznawanych za priorytety przez Siły Obrony, jak i innych³⁹. Weterani otrzymują zwrot kosztów jednego poziomu wyższego wykształcenia, matury, albo jednego szkolenia zawodowego⁴⁰.

Do świadczeń socjalnych przysługujących wszystkim weteranom w Estonii należy poręczenie kredytu hipotecznego z Fundacją Kredex⁴¹. Program poręczenia kredytów hipotecznych polega na obniżeniu kwoty pierwszej wpłaty dla weterana, który bierze kredyt na zakup nowego mieszkania lub remont posiadane⁴².

Weterani mogą korzystać również z konsultacji społecznych – doradztwa w celu uniknięcia powstawania problemów społecznych i pomocy w rozwiązywaniu dotychczasowych problemów⁴³.

Ranni weterani objęci są specjalnym pakietem świadczeń. Zgodnie z polityką wobec weteranów zatwierdzoną przez rząd Estonii, weterani poszkodowani powinni mieć zagwarantowaną możliwie jak najlepszą opiekę i rehabilitację aż do momentu, w którym będzie pewność, że są w stanie poradzić sobie w życiu i są zdolni do podjęcia pracy. W przypadku trwałego ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (który weteran nabył podczas pełnienia służby) weteran ma prawo do bezpłatnego leczenia i rehabilitacji urazów przez resztę swojego życia⁴⁴.

Estońskie Siły Obrony zapewniają rannym żołnierzom możliwie najlepszą opiekę, w razie potrzeby również we współpracy z krajami partnerskimi. Rodziny rannych, którzy odbywają leczenie w zagranicznych placówkach medycznych, uzyskują wsparcie w przygotowaniach do wizyty, a także podczas wizyty, między innymi poprzez wyznaczenie osoby wspierającej dla weterana. Należy umożliwić wizytę członkom rodziny oraz najbliższemu rannego weterana w placówce medycznej oraz wesprzeć ich w zorganizowaniu lotu i zakwaterowania⁴⁵.

Gdy tylko stan zdrowia rannego żołnierza pozwoli na jego transport – proces leczenia rozpocznie się w Estonii. W przypadku gdy jest to konieczne, Siły Obrony zajmą się, we współpracy z krajami partnerskimi, w późniejszej fazie rehabilitacji przygotowaniem i dostosowaniem protezy, jeżeli weteran jej potrzebuje. W przypadku utraty kończyny wojsko przewiduje zapewnienie do trzech protez, z których jedna jest przeznaczona do wypełniania podstawowych funkcji kończyny.

W wyniku współpracy East Tallinn Central Hospital (szpitala w Tallinnie) z Amerykańskim Biurem Współpracy Obronnej, Ministerstwem Spraw Społecznych

³⁹ *Ibidem*, s. 15.

⁴⁰ Na podstawie danych pozyskanych z Ambasady Estonii w Polsce w dn. 07.11.2016 r., pozostających w zbiorach autora.

⁴¹ <http://kredex.ee/en/> (15.02.2017).

⁴² Na podstawie danych pozyskanych z Ambasady Estonii w Polsce w dn. 07.11.2016 r., pozostających w zbiorach autora.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ Estonian Ministry of Defence, *op. cit.*, s. 6.

i Ministerstwem Obrony powołano Centrum Protetyki w Estonii w celu świadczenia kompleksowej opieki rehabilitacyjnej, tworzenia protez i ich naprawy.

Żołnierze Sił Obrony, którzy zostali ranni w Estonii otrzymują podstawową opiekę zdrowotną w podstawowych placówkach opieki zdrowotnej lub ośrodkach zdrowia Sił Obrony. Jeśli poszkodowany członek Siły Obrony wymaga opieki, której System Opieki Medycznej Sił Obrony nie może zaoferować, zostanie on przewieziony na leczenie w szpitalu cywilnym. Jeśli to konieczne, rodzina rannego weterana ma zapewnione zakwaterowanie w pobliżu szpitala. Liga Obrony zapewnia odpowiednie środki niezbędnej pomocy aktywnym członkom Ligi Obrony, którzy zostali ranni w szkoleniu zorganizowanym przez Ligę Obrony⁴⁶. Siły Obrony zobowiązane są do zorganizowania szkolenia osobom zapewniającym wsparcie poszkodowanym żołnierzom i ich rodzinom w okresie opieki medycznej w innym kraju oraz w trakcie rehabilitacji – ma to zapewnić skuteczność realizowanych świadczeń. Medycy, kapelani i inni pracujący w Siłach Obrony oraz będący członkami Ligi Obrony powinni być przeszkoleni z udzielania pomocy. Na rok 2012 zostało przeszkolonych 11 osób wspierających rannych weteranów i ich rodziny, ale liczba ta będzie wzrastać wprost proporcjonalnie do liczby rannych weteranów tak, aby stworzyć zrównoważony system wsparcia. Podstawowe szkolenie uczy żołnierzy dostosowania się w sytuacjach kryzysowych, radzenia sobie z depresją i problemami wynikającymi z niepełnosprawności fizycznej itd.⁴⁷.

Ranni weterani mają zapewnione wsparcie doskonalenia, szkolenia i przekwalifikowania zawodowego, które zwykle jest przygotowaniem do kariery cywilnej, ale również wojskowej. Refundacja chesnego może być stosowana do nauki na każdym poziomie edukacyjnym, zarówno w dziedzinach priorytetowych dla Sił Obrony, jak również i innych dziedzin. Ranny weteran, który nie jest już w służbie czynnej może także ubiegać się o zwrot chesnego, gdy przygotowywał się do studiów w instytucjach edukacyjnych akredytowanych w Estonii⁴⁸.

Kolejnym świadczeniem dla rannych weteranów oraz ich rodzin jest udzielanie im długoterminowego wsparcia. Centrum zabezpieczenia logistycznego Sił Obrony powinno kontynuować pracę z weteranami i ich rodzinami w dłuższej perspektywie – oferując im poradnictwo psychologiczne i społeczne. Ponadto, aby utrzymać dochody osób ewakuowanych z teatru działań wojennych z powodu urazu lub choroby Siły Obrony zachowują wypłacenie miesięcznego dodatku porównywalnego do wynagrodzenia należnego za pobyt na misjach zagranicznych. Weteranom wypłaca się również jednorazową zapomogę z powodu strat spowodowanych urazami fizycznymi. Ranni weterani, którzy odeszli z czynnej służby mogą korzystać z lokali mieszkalnych należących do Sił Obrony przez 3 lata.

Na podstawie Ustawy o organizacji Estońskich Sił Obrony, ranni żołnierze mają prawo do otrzymania renty z tytułu niezdolności do pracy, a jej wysokość powinna być wyższa niż

⁴⁶ *Ibidem*, s. 7.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*, s. 8.

wysokość renty z tytułu niezdolności do pracy przyznanej z innych powodów. Jest ona wypłacana w okresie niezdolności do pracy aż do osiągnięcia wieku emerytalnego⁴⁹.

Po osiągnięciu wieku emerytalnego, kiedy zasiłek z tytułu zdolności do pracy nie jest już wypłacany, dochód rannych weteranów nie może być zmniejszony. Oznacza to, że zasiłek równy zasiłkowi z tytułu niezdolności do pracy należy wypłacać rannym weteranom również po ukończeniu wieku emerytalnego.

Weterani ze specjalnymi potrzebami, którzy mają trudności z poruszaniem się, komunikowaniem i radzeniem sobie w codziennych czynnościach w ich mieszkaniu muszą mieć zapewnione warunki umożliwiające im samodzielną egzystencję, przy jak najmniejszej pomocy z zewnątrz. Siły Obrony mają obowiązek dostosowania mieszkania rannego żołnierza pozostającego w czynnej służbie do potrzeb osoby poszkodowanej.

W ciężkich przypadkach, gdy w następstwie utraty zdrowia ranny weteran nie jest w stanie poradzić sobie samodzielnie musi mieć zapewnioną opiekę dzienną lub 24 godziną w odpowiednim domu/zakładzie opieki⁵⁰.

Wsparcie ze strony państwa przysługuje również rodzinom poległych weteranów. Organizacją pogrzebu weterana Sił Obrony zajmują się przedstawiciele Siły Obrony a pogrzebu weterana Ligii Obrony przedstawiciele Ligii Obrony, w obu przypadkach w powiązaniu z rodziną zmarłego. Ceremonia pogrzebowa powinna być zaplanowana zgodnie z przynależnością religijną zmarłego i wolą jego rodziny. Poległy żołnierz Sił Obrony zostanie pochowany na wybranym przez rodzinę cmentarzu. Państwo lub Liga Obrony pokryją koszty związane z organizacją pogrzebu do wysokości 20-krotności państwowego zasiłku pogrzebowego.

W przypadku śmierci żołnierza Sił Obrony lub Ligii Obrony wypłaca się jednorazowe odszkodowanie członkom rodziny i innym bliskim krewnym osoby.

W przypadku śmierci żołnierza Sił Obrony, dziecko, rodzic lub wdowa jest uprawniona do pobierania renty. Podstawą do jej obliczenia jest kwota, na jaką rozliczana jest pensja członka Sił Obrony. W przypadku poborowego lub rezerwisty uczestniczącego w szkoleniach rezerwy, podstawą naliczenia renty będzie najnowsza średnia miesięczna płaca brutto w danym roku kalendarzowym.

Rodzina poległego żołnierza Sił Obronnych, która mieszka w lokalu należącym do Sił Obrony, może tam mieszkać przez kolejne trzy lata. Centrum Wsparcia Sił Obrony zapewnia długoterminowe wsparcie rodzinom poległych, oferując poradnictwo psychologiczne i społeczne. Ponadto rodziny poległych weteranów mają możliwość uzyskania opieki rehabilitacyjnej w Seli Health Centre przez 14 dni w roku. W pierwszym roku po śmierci żołnierza Sił Obrony członkom jego rodziny należy zapewnić, w razie potrzeby, większą opiekę rehabilitacyjną w Seli Health Centre⁵¹.

⁴⁹ *Ibidem*, s. 9.

⁵⁰ *Ibidem*, s. 10.

⁵¹ *Ibidem*, s. 11.

Fundacja Carolin Illenzeer (ang. *Carolin Illenzeer Fund*) wspiera edukację dzieci, których rodzice (rodzic) polegli lub zostali poważnie ranni pełniąc służbę w Siłach Obrony. Zbierane fundusze przeznacza na pokrycie kosztów edukacji oraz zajęć pozaszkolnych dla dzieci. Fundusz wypłaca także stypendia studiującym na uczelniach wyższych⁵².

Bardzo istotną kwestię w systemie pomocy dla weteranów w Estonii stanowi społeczne uznanie weteranów, którego istota, zgodnie z założeniami polityki wobec weteranów, opiera się na uznaniu weterana jako tego, który walczył za i w imieniu Estonii, jak również uznaniu rodziny weterana. Znaczącą rolę w zapewnianiu promowania publicznego uznania weteranów i zwiększenia ich prestiżu odgrywa strategiczna komunikacja w obszarze administracji Ministerstwa Obrony. Ważne jest, aby stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, instytucje rządowe i firmy włączyły się w działania związane ze społecznym uznaniem weteranów. Do środków zapewniających wzrost uznania społecznego weteranów można zaliczyć m.in. publiczne obchody rocznic związanych z weteranami i poległymi żołnierzami, obchody Dnia Weterana 23 kwietnia oraz organizowanie kampanii społecznych – przykładem jest coroczna kampania charytatywna pod nazwą Niebieski Kwiat Przyłaszczki (ang. *The Blue Hepatica Flower Charity Campaign*), która zachęca ludzi do noszenia przypinki w kształcie niebieskiego kwiatu przyłaszczki w celu okazania uznania dla weteranów Sił Obrony i Ligii Obrony oraz ich rodzin⁵³.

ANALIZA SWOT SYSTEMU OPIEKI NAD WETERANAMI W REPUBLICE ESTOŃSKIEJ

W celu pełnej identyfikacji systemu opieki nad weteranami w Estonii oraz wskazania rozwiązań mogących posłużyć jako kierunki zmian w polskim systemie, zastosowano analizę SWOT (ang. *Strengths* – mocne strony, *Weaknesses* – słabe strony, *Opportunities* – szanse, *Threats* – zagrożenia), będącą kompleksową metodą służącą do analizy wnętrza organizacji oraz badania jej otoczenia. Analiza SWOT polega na wszechstronnej ocenie zewnętrznych i wewnętrznych czynników określających bieżącą kondycję i potencjał rozwojowy organizacji, przy czym:

- mocne strony to czynniki wewnętrzne – pozytywne;
- słabe strony to czynniki wewnętrzne – negatywne;
- szanse to czynniki zewnętrzne – pozytywne;
- zagrożenia to czynniki zewnętrzne – negatywne⁵⁴.
-

W niniejszym artykule, ze względu na przedmiot badań, analizie SWOT zostanie poddany system opieki nad weteranami w Estonii. Mocne i słabe strony będą dotyczyły wnętrza sys-

⁵² *Vide*: <http://www.carolinillenzeerifond.ee/fondist> (16.02.2017).

⁵³ <http://annameau.ee/en/07-04-2016-blue-hepatica-flower-charity-campaign-recognize-veterans-launched-today/> (16.02.2017).

⁵⁴ G. Gierszewska, M. Romanowska, *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*, Warszawa 2002, s. 236.

temu, a więc jego struktur, podmiotów, zasobów oraz działań. Szanse i zagrożenia to czynniki zewnętrzne, płynące z otoczenia systemu opieki nad weteranami. Otoczenie systemu można podzielić na takie elementy, jak: polityczne, militarne, prawne, ekonomiczne, społeczno-kulturowe oraz technologiczne.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Szeroka definicja weterana obejmująca również żołnierzy rannych podczas zwalczania sytuacji kryzysowych. • Żołnierze przygotowujący się do służby w międzynarodowej operacji militarnej oraz podczas trwania operacji są uznawani za weteranów. • Wzrost pensji za służbę w misjach poza granicami kraju o 1% za każdą misję. • Istnienie Centrum Protetyki. • Współpraca Ministerstwa Obrony z samorządami lokalnymi – szkolenia pracowników socjalnych zapewniających wsparcie dla rannych weteranów • Zapis mówiący, iż nikomu nie można odmówić statusu weterana. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dokument resortowy, a nie ustawa. • Regulacje dotyczące weteranów wprowadzone dopiero po 17 latach uczestnictwa estońskich żołnierzy w misjach poza granicami kraju. • Brak struktur odpowiedzialnych tylko za sprawy weteranów (podmioty zajmujące się weteranami są odpowiedzialne też za inne obszary). • Status weterana przysługuje również byłym żołnierzom armii nazistowskiej. • Brak świadczeń medycznych i socjalnych dla rodzin weteranów. • Brak świadczeń medycznych i socjalnych dla rodzin rannych weteranów. • Brak infolinii dla weteranów.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Wprowadzenie ustawy o weteranach i ustanowienie podmiotów odpowiedzialnych stricte za weteranów. • Rewizja statusu weterana. • Wprowadzenie świadczeń socjalnych i medycznych dla rodzin rannych weteranów; • Wzrost uznania weteranów w społeczeństwie. • Obchody Dnia Weterana. • Wzrost budżetu na armię. • Działalność organizacji pozarządowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Planowany wzrost liczebności armii – zwiększy się liczba beneficjentów systemu i dotychczasowe rozwiązania mogą okazać się niewystraczające. • Wzrost uczestnictwa armii estońskiej w międzynarodowych operacjach militarnych – zwiększy się liczba beneficjentów systemu i dotychczasowe rozwiązania mogą okazać się niewystraczające.

Tabela 3. Analiza SWOT systemu opieki nad weteranami w Republice Estońskiej

Źródło: Opracowanie własne.

Z powyższej macierzy wynika, że w estońskim systemie opieki przeważają słabe strony i szanse, które jeśli zostaną wykorzystane pozwolą wyeliminować słabe punkty. Za newralgiczne zasadne jest uznać wprowadzenie rozwiązań prawnych mocą ustawy, która rozszerzy pakiet świadczeń dla weteranów i ich rodzin oraz powoła podmiot odpowiedzialny tylko za sprawy weteranów. Występujące zagrożenia nie są w stanie zakłócić mocnych stron systemu, które powinny być ciągle wykorzystywane i rozwijane w oparciu o pojawiające się szanse.

PODSUMOWANIE

Przyjęte w danym państwie rozwiązania prawne i funkcjonalne systemu opieki nad weteranami oraz ich ewolucja zależą w zasadniczym stopniu od liczebności armii oraz aktywności państwa na arenie międzynarodowej przejawiającej się głównie w udziale w międzynarodowych operacjach militarnych.

Estonia jest krajem, który krótko należy do struktur NATO, stąd też problemem pomocy dla weteranów, wynikających głównie z doświadczeń bojowych żołnierzy podczas operacji prowadzonych pod auspicjami Sojuszu, zajęto się relatywnie niedawno, jednakże w sposób całościowy i zintegrowany. Dokument, w którym kompleksowo opisano zagadnienia świadczeń dla weteranów – „Polityka wobec weteranów Estońskich Sił Obrony i Estońskiej Ligi Obrony” został przyjęty w 2012 r.. Zgodnie z jego zapisami status weterana przysługuje żołnierzom walczącym o niepodległość Estonii, żołnierzom służącym w międzynarodowych operacjach, ale również biorącym udział w zwalczaniu sytuacji kryzysowych oraz tym, którzy doznali uszczerbku na zdrowiu podczas treningów i szkoleń. Za wdrożenie polityki wobec weteranów odpowiada Dział Obsługi Kadrowej i Centrum Medyczne będące jednostkami organizacyjnymi Departamentu Wsparcia w Dowództwie Estońskich Sił Obrony.

Ze względu na obowiązującą definicję weterana, zgodnie z którą uznawany jest nim żołnierz już na etapie przygotowywania do wyjazdu w rejon operacji, istniejące struktury i podmioty odpowiadające za pomoc weteranom oraz różnorodność świadczeń przysługujących weteranom i ich rodzinom – zasadne jest wykorzystanie założeń systemu opieki w Republice Estońskiej do określenia podstawy zmian jakości funkcjonowania systemu opieki nad weteranami w Polsce. Główną uwagę należy skupić na zidentyfikowanych mocnych stronach i szansach dla estońskiego systemu opieki.

Zakres prowadzonych badań w niniejszym obszarze wymaga kontynuacji, a uzyskane wyniki zasadne jest traktować jako wstęp do badań nad polskim systemem opieki nad weteranami.

BIBLIOGRAFIA

- Estonian Ministry of Defence. 2012. Policy regarding veterans of The Defence Forces and The Defence League.
- Gierszewska Grażyna, Romanowska Maria. 2002. Analiza strategiczna przedsiębiorstwa. Warszawa. PWE.
- Szymański Piotr. 2015. Polityka bezpieczeństwa i siły zbrojne państw bałtyckich. W <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/17848?t=Polityka-bezpieczenstwa-i-sily-zbrojne-panstw-baltyckich>.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- <http://annameau.ee/en/07-04-2016-blue-hepatica-flower-charity-campaign-recognize-veterans-launched-today/>.
- <http://kredex.ee/en/>.

<http://mil.ee/mpt>.

<http://news.err.ee/115601/estonia-honors-veterans-with-flower-campaign>.

<http://www.carolinillenzeerifond.ee/fondist>.

http://www.defence24.pl/analiza_estonia-rozbudowuje-armie-i-zwieksza-wydatki-na-obrone-narodowa.

<http://www.mil.ee/en/defence-forces/operations-abroad>.

<http://www.mil.ee/en/landforces/Support-Command-of-the-Estonian-Defence-Forces>.